

Geachte Minister Hermans,

Graag biedt Oxfam Novib feedback aan op het concept Klimaatplan 2025-2035. Er zijn enkele zaken die ons opvielen bij het lezen van het concept Klimaatplan, waar wij graag op willen ingaan.

Allereerst viel ons de optimistische toon in het Klimaatplan op. Oxfam Novib begrijpt dat de Minister bedrijven aanmoedigt om mee te werken aan de transitie naar een koolstofvrije wereld. Tegelijkertijd vinden wij dat zij soms te ver doorslaat in het zien van deze crisis als een kans voor het Nederlandse bedrijfsleven. Sinds het begin van de industriële revolutie heeft Nederland meer CO₂ uitgestoten dan bijna alle Afrikaanse landen samen. Dit legt een grote verantwoordelijkheid op Nederland om de CO₂-emissies het snelst terug te brengen en om ontwikkelingslanden financieel te ondersteunen bij het omgaan met de vele uitdagingen die zij door de klimaatcrisis ondervinden. Deze erkenning missen we in het Klimaatplan. Ook missen we internationale klimaatfinanciering in het concept Klimaatplan.

Ten tweede vinden wij het belangrijk te wijzen op de grenzen die er zijn aan de wereldwijde beschikbaarheid van energie, grondstoffen, en natuurlijke hulpbronnen zoals water en land. Wanneer de Minister andere keuzes maakt in haar klimaatbeleid, inzet op minder vraag naar energie, grondstoffen en transitie mineralen, verminderen we de druk op lokale gemeenschappen in het mondiale Zuiden en verminderen we onze afhankelijkheid van andere landen.

Tenslotte merken we op dat het kabinet veel van de analyses van onder andere de AIV, IBO en PBL heeft overgenomen, en dat vinden we positief. We zijn echter minder positief over de vooral technische oplossingen die het kabinet vervolgens voorstelt. Vanwege de huidige onzekerheden over de capaciteit, kosten en opschaling van deze oplossingen is het beter te focussen op effectieve emissiereductie vanuit fossiele energie, aangezien dit een duurzamer en rechtvaardiger pad is, en meer zekerheid biedt dat we ook werkelijk bij het beoogde reductiedoel van netto nul in 2050 uitkomen.

Wij geloven dat met een sterker klimaatplan, Nederland nationaal en internationaal kan bijdragen aan een rechtvaardige en effectieve aanpak van de klimaatcrisis. We gaan hier graag verder met u over in gesprek.

Concrete aanbevelingen zijn bijgevoegd in de bijlage.

Concrete aanbevelingen:

1. Neem klimaatfinanciering op in het Klimaatplan 2025-35 en zet in op ons eerlijke aandeel

Zonder een ambitieuze en rechtvaardige aanpak van klimaatfinanciering blijft het behalen van de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs slechts een belofte op papier, waar niet alleen de meest kwetsbare gemeenschappen, maar ook Nederland zelf, de gevolgen van zullen ondervinden. Het ontbreken van financiering veroorzaakt een gevaarlijk domino-effect: veel landen in het mondiale zuiden hebben niet de middelen om over te stappen van fossiele energie en zich aan te passen aan de gevolgen van klimaatverandering. Dit vergroot hun kwetsbaarheid en belemmert hun bijdrage aan mondiale stabiliteit. In het huidige concept *Klimaatplan* ontbreekt een duidelijke visie op hoe Nederland zijn verantwoordelijkheid op dit gebied kan waarmaken. Gezien de bezuinigingen op ontwikkelingssamenwerking is het essentieel dat klimaatfinanciering (als ook klimaatschade) voor ontwikkelingslanden wordt gefinancierd met nieuwe en additionele publieke middelen, buiten het ontwikkelingsbudget, en in lijn met de principes 'de vervuiler betaalt' en 'de grootste schouders dragen de zwaarste lasten'.

2. Leg een wettelijk tussendoel voor emissiereductie in 2040 vast – en bepleit hoger doel in EU

Dit kabinet kiest er nadrukkelijk voor om géén nationaal tussendoel voor 2040 te stellen, ondanks dat het kabinet het EU-tussendoel van 90% in 2040 onderschrijft. Oxfam Novib pleit ervoor om wél een tussendoel te stellen, een ambitieuzer doel ook, te weten netto nul uitstoot in 2040 vergeleken met het niveau van 1990. Dit komt neer op een bruto-emissiereductie van ten minste -92% in 2040.

De belangrijkste argumenten:

- De ‘window of opportunity’ om de opwarming te beperking tot 1,5°C wordt snel kleiner;
- Met een ambitieuzer 2040 doel toont Nederland leiderschap en verantwoordelijkheid voor de historische uitstoot
- Terwijl het uitstellen van klimaatactie enorme kosten met zich meebrengt, levert een versnelde transitie juist geld op.

Het [PBL-rapport van eerder dit jaar](#) stelt ook dat voor Nederland een doel van minimaal 90% emissiereductie in 2040 gepast is. Zowel de effectbeoordeling van de Commissie als de Europese Wetenschappelijke Adviesraad voor Klimaatverandering (ESABCC) gaven eerder aan dat een [hogere emissiereductiedoel dan 90% gunstiger én rechtvaardiger is](#).

Om een netto-nul uitstoot in 2040 te bereiken moet de EU plannen ontwikkelen om geleidelijk het gebruik van steenkool (in 2030), fossiel gas (in 2035) en olie (in 2040) uit te faseren. Tegelijkertijd moet de inzet van hernieuwbare energie worden versneld zodat in 2040 een volledig hernieuwbare energievoorziening kan worden bereikt, met een primaire focus op wind- en zonne-energie. Publieke en private financiële stromen moeten volledig in lijn worden gebracht met de energietransitie.

3. Zet meer in op beprizen en normeren en stop met fossiele subsidies

Uit KEV 2024 komt naar voren dat het huidige pakket met klimaatmaatregelen onvoldoende is om het 55% emissiereductiedoel te behalen. In het concept *Klimaatplan* erkent het kabinet de huidige beleidsmix niet op orde is, maar stelt geen ambitieuze maatregelen. In het [IBO-rapport](#) van 2023 staan tal van voorbeelden hoe dit kabinet de CO₂-uitstoot meer kan beprizen.

Daarnaast is het zaak om te stoppen met fossiele subsidies, deze zijn “niet te rijmen is met ambitieus klimaatbeleid”, aldus [PBL](#). Stoppen met fossiele subsidies is in lijn met het ‘de vervuiler betaalt’ principe en maakt veel geld vrij voor rechtvaardig klimaatbeleid en voor internationale klimaatfinanciering. Een rapport van CE Delft in opdracht van het (voormalige) Ministerie van EZK concludeerde eerder dit jaar ook dat de afbouw van deze subsidies “[de transitie naar een circulaire economie aanzienlijk zal versnellen](#)”.

4. Formuleer concrete doelen om onze ecologische voetafdruk te halveren voor 2050

Onze consumptie (en het daaraan gerelateerde energie en grondstoffenverbruik en CO₂-emissies) maakt dat Nederland buitenproportioneel bijdraagt aan de wereldwijde overschrijding van de planetaire grenzen. Dit blijkt ook uit het feit dat ons land praktisch [onderaan de lijst van landen staat met het grootste “overloopeffect”](#) – wat verwijst naar de schade die Nederland aanricht aan het milieu en de leefomgeving van mensen elders ter wereld, met name in het mondiale Zuiden. Al in 2019 gaf toenmalig landbouwminister Schouten aan de ambitie te hebben om de Nederlandse [ecologische voetafdruk in 2050 te halveren](#).

Een uiterst effectief middel is om de emissies van Nederlandse bedrijven in het buitenland terug te dringen, is de opname van een klimaatverplichting in de nieuwe wet Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO). Een klimaatverplichting in de IMVO-wet betekent dat bedrijven een

robuust klimaatactieplan moeten opstellen, voor het terugdringen van directe én indirecte emissies. Momenteel ligt een Europese IMVO wet klaar die moet worden omgezet naar nationale wetgeving. Om de CO2-emissies in en buiten Nederland zo snel en zo veel mogelijk terug te dringen moet dit kabinet de wet zo ambitieus mogelijk uitwerken. Dat betekent:

- De klimaatverplichting (zou in tegenstelling tot de Europese wet) wél opnemen in de Due Diligence verplichting
- Bedrijven verplichten hun klimaatplan ook daadwerkelijk uit te voeren.
- In de wet opnemen dat bedrijven een Klimaatplan ontwikkelen dat in lijn is met het Klimaatakkoord van Parijs.

Een andere manier om de negatieve effecten van onze consumptie elders te verminderen is door leefstijlverandering. Oxfam Novib pleit voor de ontwikkeling van een brede en ambitieuze leefstijlaanpak die verder gaat dan nu beschreven in het concept *Klimaatplan*. Dat kan op basis van alle rapporten die al klaarliggen met adviezen. Voor deze aanpak is ook best steun te vinden bij de Nederlandse bevolking: uit een [door het Ministerie van EZK uitgevoerde nationale Klimaatraadpleging 2023](#) blijkt dat een brede middengroep (80%) belastingmaatregelen steunt die niet-duurzame consumptie met ongeveer 25% verminderen.

5. Leg geen onevenredig beslag op schaarse mineralen en grondstoffen in het mondiale Zuiden

Voor de energietransitie zijn schaarse mineralen en metalen nodig, zoals iridium, lithium en kobalt. Nederland heeft van sommige van de schaarse mineralen, met ons huidige consumptieniveau, wel [10% tot 25% van de huidige wereldwijde productie nodig](#). Dat we die hoeveelheid kunnen importeren is niet alleen onwaarschijnlijk, maar ook onrechtvaardig: de schaarse metalen moeten een wereldwijde energietransitie mogelijk maken en niet dienen om het consumptieniveau van de rijkste 10% wereldwijd te handhaven.

Daarnaast zullen we zelf onvoldoende schone energie produceren om aan de verwachte energievraag te voldoen. Het demissionaire kabinet stelde in juni 2023 in een brief aan de Kamer dat Nederland in aanloop naar 2040 zo'n [40-70% van de groene waterstof die het nodig heeft voor zijn energietransitie zal moeten importeren](#). Dit zal vooral in ontwikkelingslanden (zoals Namibië, waarmee Nederland nu afspraken maakt en waar 40% van de bevolking geen toegang heeft tot energie) een enorm beslag leggen op de schaarse beschikbare voorraden van kritische mineralen en natuurlijke hulpbronnen, zoals water en land. [Wetenschappers waarschuwen voor het risico van 'groene kolonisatie'](#), waarbij lage-inkomenslanden opnieuw alleen worden beschouwd als grondstofproducenten.

Tenslotte zijn er nog andere risico's verbonden aan het mijnen van transitie mineralen en de productie van hernieuwbare energie in het mondiale Zuiden, zoals: in hoeverre de hernieuwbare energie beschikbaar komt voor de lokale gemeenschap en het gebrek aan specifieke regelgeving op het gebied van milieu en veiligheid.

6. Zet veel actiever in op reductie van CO2-emissies in de landbouw

De landbouw in Nederland moet rigoureuus op de schop om de klimaatdoelen te halen. De Nederlandse landbouw produceert weliswaar relatief efficiënt, in absolute zin draagt zij op significante wijze bij aan de CO2-uitstoot van Nederland. De overheid kan niet alleen inzetten op innovatie om de emissies in de landbouw terug te dringen: te lang is hierop ingezet zonder overtuigend resultaat. Het kabinet zou onder andere afspraken uit de Europese Green Deal moeten naleven, zoals ervoor zorgen dat in 2030 25% van de landbouw op biologische wijze plaatsvindt, en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen met 50% terugdringen.

Daarnaast moet Nederland ook zijn uitstoot internationaal terugbrengen, en voor het reduceren van emissies actief te sturen in consumptiebeleid. Het beleidsmatig (middels subsidies) aantrekkelijker maken van plantaardige eiwitten – die een lagere land-, water-, en klimaatvoetafdruk hebben – en het minder aantrekkelijk maken van de consumptie van dierlijke eiwitten – door de daadwerkelijk gemaakte kosten ook in de marktprijs te integreren - is een belangrijke stap. Ook importeren we enorme hoeveelheden veevoer (soja, mais, etc.) uit met name Latijns-Amerika wat voor een belangrijk deel bijdraagt aan ontbossing. Omwille van het tegengaan van ontbossing en verdere natuurvernietiging (in Latijns-Amerika en elders) moet de import veevoer worden teruggedrongen, en moeten Europese eiwitalternatieven als veevoer beleidsmatig aantrekkelijker worden gemaakt.

7. Beperk koolstofverwijdering en andere onbewezen technieken

In het concept *Klimaatplan* komt koolstofverwijdering uitgebreid aan bod, 10-15% van de CO₂-emissies van 1990 komt in aanmerking voor koolstofverwijdering. De huidige onzekerheden over de capaciteit, kosten en opschaling maken het voorgestelde scenario echter onrealistisch. Het is daarom beter te focussen op effectieve emissiereductie vanuit fossiele energie, aangezien dit een duurzamer en rechtvaardiger pad is, en er meer zekerheid is dat we ook werkelijk bij het beoogde reductiedoel uitkomen. Daarnaast zou het kabinet veel strikter moeten kijken naar de inzet van koolstofopslag en *offsetting* in klimaatactieplannen van bedrijven, omdat momenteel veel bedrijven precies doen waar IPCC voor waarschuwt, doorgaan met emissie-uitstoot en die compenseren door het kopen van carbon credits.

8. Maak voortrekkersrol waar

Dit kabinet moet zijn voortrekkersrol waarmaken door ambitieuze doelen te stellen, koppen te zetten op EU-beleid, met andere voorlopers in te zetten op succesvolle Klimaattop in Brazilië. Dit kan bijvoorbeeld door actief te werken aan de uitbreiding van de Internationale Coalitie voor Afbouw van Fossiele Subsidies, opgezet door Nederland, binnen Europa, door het maken van meer concrete afspraken binnen deze coalitie, en door te pleiten voor verplichte nationale doelstellingen in het Europees klimaatbeleid. Dit vergroot niet alleen de bijdrage van Europa aan het bestrijden van klimaatverandering, maar versterkt ook de economische positie van Nederland.